

การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชน ตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา*

AN ANALYSIS OF THE BASIC MORAL PRINCIPLES OF SOCIAL ENTREPRENEURS IN THE KHLONG HAE FLOATING MARKET COMMUNITY, HAT YAI DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

อุทัย ชัยรัตน์¹, กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์², กัญยาวีร์ สัทธาพงษ์³, สวัสดิ์ อโนทัย⁴

และ พระชนินสิทธิ์ ภูเมศโปสยานนท์⁵

Uthai Chaira¹, Kittipong Suwannawong², Kanyawee Sathapong³, Sawat Anothai⁴
and Phra Chaninsit Phumetposayanon⁵

¹⁻⁵มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

¹⁻⁵Saint John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipongc1@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 30 กันยายน 2568; วันแก้ไขบทความ 13 ตุลาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 15 ตุลาคม 2568

Received 30 September 2025; Revised 13 October 2025; Accepted 15 October 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 3) เพื่อวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิง

Citation:

* อุทัย ชัยรัตน์, กิตติพงษ์ สุวรรณวงศ์, กัญยาวีร์ สัทธาพงษ์, สวัสดิ์ อโนทัย และ พระชนินสิทธิ์ ภูเมศโปสยานนท์. (2568). การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 872-886.

Uthai Chaira, Kittipong Suwannawong, Kanyawee Sathapong, Sawat Anothai and Phra Chaninsit Phumetposayanon. (2025). An Analysis Of The Basic Moral Principles Of Social Entrepreneurs In The Khlong Hae Floating Market Community, Hat Yai District, Songkhla Province.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 872-886.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

คุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารและการศึกษาภาคสนาม ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน ทางปรัชญาและพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์ที่กลับคืนสู่สังคม ซึ่งอยู่ในรูปการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาสິงแวดล้อม โดยผู้ประกอบการสังคมจะต้องผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์กับการช่วยเหลือสังคมโดยยึดผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กรและนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมแบบยั่งยืน 2) คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม คือ หลักขรรวาสธรรม 4 หมายถึง หลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงานและเป็นเครื่องมือการดำเนินชีวิต ได้แก่ สัจจะ คือ ความรับผิดชอบ ทมะ คือ การฝึกฝนตนเอง และขมใจตนเองทางด้านต่าง ๆ ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้น จาคะ คือ การสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้คนอื่น 3) สำหรับผู้ประกอบการสังคม การมีคุณธรรมประจำใจเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงเจตจำนงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม คุณธรรมส่วนตนซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีวินัย คุณธรรมต่อลูกค้าและคู่ค้า จริ่งใจ สิ้นค้ำมีคุณภาพ คุณธรรมต่อสังคม เกื้อกูลส่วนรวม สร้างโอกาสให้ผู้อื่น คุณธรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ลดของเสีย ประหยัดทรัพยากร ปลอดภัย

คำสำคัญ: หลักคุณธรรมพื้นฐาน, ผู้ประกอบการสังคม, หลักขรรวาสธรรม 4

Abstract

This research aims to 1) study the concepts of social entrepreneurs in the Khlong Hae Floating Market community, Hat Yai District, Songkhla Province 2) study the fundamental moral principles of social entrepreneurs as found in Buddhist scriptures and 3) analyze the fundamental moral principles of social entrepreneurs in the Khlong Hae Floating Market community, Hat Yai District, Songkhla Province. This qualitative research employed both documentary research and field study, under the philosophical and Buddhist methods of analysis, exegesis, and synthesis.

The findings revealed that 1) Social entrepreneurs are those who operate businesses for profit however, such profits are returned to society in various forms such as job creation, increased productivity, expanded opportunities, and environmental conservation. These entrepreneurs integrate business objectives with social missions, prioritizing social benefits as the core mission of their organizations, thereby contributing to sustainable social entrepreneurship. 2) The fundamental moral principles of social entrepreneurs that align with Buddhist teachings include diligence, frugality, honesty, discipline, self-sacrifice, unity, and responsibility toward society and the environment. These correspond to the Four Virtues for Laypeople (Gharavasadhmma), which serve as ethical guidelines for both personal and social life Sacca (truthfulness) responsibility and honesty Dama (self-discipline) training and restraint Khanti (patience) endurance in the face of difficulties Caga (generosity) willingness to share with others 3) For social entrepreneurs, having deeply held moral values is essential. It reflects a strong commitment to ethical conduct and social responsibility. Their moral practice can be classified into four areas Personal morality: honesty, diligence, patience, and discipline Morality toward customers and partners: sincerity and product quality Morality toward society: contributing to the common good and creating opportunities Environmental morality: waste reduction, resource conservation, and pollution prevention

Keywords: Fundamental Moral Principles, Social Entrepreneurs, Four Virtues for Laypeople (Gharavasadhmma)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในยุคที่สภาวะทางเศรษฐกิจมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อมในแต่ละมิติเป็นไปอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยก้าวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน แม้ว่าโอกาสของผู้ประกอบการไทยในการดำเนินธุรกิจมีมากขึ้น แต่ก็มาพร้อมกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศด้วย เช่นกัน

การเตรียมตัวของผู้ประกอบการให้มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบการและแนวคิดทิศทางใหม่เป็นสิ่งที่สำคัญมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะได้ทบทวนถึงแผนงานรองรับต่าง ๆ รวมทั้งการเร่งปรับตัว เพื่อที่จะได้พัฒนาตนเองและองค์กรให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลง หน้าที่ทางสังคมของผู้ประกอบการธุรกิจ ก็คือ การนำทรัพยากรของโลกมาบริหารให้เป็นสินค้าและบริการสนองต่อความต้องการของสังคมยุคศาสตร์เป็นตัวกำหนดรางวัลที่เป็นรูปแบบของกำไร ธุรกิจจึงต้องศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคและกำหนดยุทธศาสตร์ที่นำสินค้าไปเสนอในด้านของผู้ด้อยโอกาส ซึ่งมีความหลากหลายจากเงื่อนไขของแต่ละสังคมที่ต่างกันออกไป ผู้ประกอบการสังคมจำเป็นต้องมีความเพียรในการทำความเข้าใจความซับซ้อนแล้วจึงกำหนดยุทธศาสตร์ในการให้ความช่วยเหลือ ยุทธศาสตร์จึงเป็นหัวใจของความสำเร็จสังคมหรือธุรกิจ (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2553: 21)

สำหรับชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินการเตรียมความพร้อม จัดพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีชุมชน ซึ่งในชุมชนแห่งนี้ได้กำหนดให้วัดและชุมชนคลองแหเป็นแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นชุมชนหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วิถีโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตซึ่งที่นี่มีการนำเสนอผลงานในด้านต่าง ๆ เช่น ตลาดน้ำคลองแหเป็นตลาดน้ำเชิงวัฒนธรรมแห่งแรกของภาคใต้ มีลักษณะของตลาดที่ผสมผสานระหว่างตลาดน้ำจำหน่ายสินค้าในเรือและตลาดโบราณ จำหน่ายสินค้าทางบกมีทั้งพ่อก่า แม่ก่า นำอาหารพื้นบ้าน คาว หวาน เป็นสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นและผลผลิตทางเกษตรมาจำหน่าย มีการสำรวจตลาดน้ำคลองแหและชมทัศนียภาพของสองฝั่งคลอง และพบเห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านแบบดั้งเดิม เช่น การยกบาม ชาวบ้านพายเรือเก็บผักบุ้ง ตัดผักกระเฉด ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังคงมีอยู่ในลำคลองแหในปัจจุบัน ทั้งนี้ วัดและชุมชนดังกล่าวขับเคลื่อนภายใต้แนวคิด “ร่วมสุข ร่วมวิถี ร่วมสมัย” และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากชุมชนหมู่บ้านส่วนใหญ่ ต่างก็คัดค้านกระตือรือร้น ร่วมแรงแข่งขันพัฒนาผลิตภัณฑ์อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนคลองแห พร้อมทั้งบอกเล่าเสน่ห์ความงดงามของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่บริเวณรายรอบ ซึ่งเป็นต้นทุนของชุมชนที่มีอยู่แต่เดิม ให้กลายเป็นจุดดึงดูด เพื่อนำพานักท่องเที่ยวมาสู่ชุมชนคลองแห และผลักดันให้เกิดกำลังซื้อสินค้าและบริการของชุมชนที่มีชาวบ้านเป็นผู้ผลิต เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ฐานรากตามเป้าหมาย หลักสำคัญของการท่องเที่ยวอนุรักษ์เชิงนวัตกรรมวิถีชุมชนวัดคลองแห ได้แก่ การดึงเสนอเสน่ห์ชุมชน ค้นหาอัตลักษณ์ชุมชนเพื่อนำเสนอสู่นักท่องเที่ยว และค้นหาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผสมผสานให้เกิดคุณค่า นำไปสู่การมีมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจ มุ่งเน้นให้สร้างตลาดที่ชุมชน ดึงนักท่องเที่ยวเข้าหมู่บ้าน/ชุมชนคลองแห

ปัญหาการดำรงคุณธรรมของผู้ประกอบการสังคม แม้สังคมไทยจะให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น แต่การนำมาปฏิบัติจริงในชีวิตและธุรกิจยังคงมีปัญหาในหลายด้านประการแรก คือ ปัญหาคุณธรรมส่วนตัว เช่น ความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และมีวินัย แม้จะได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เยาว์วัย แต่เมื่อเผชิญกับแรงกดดันหรือผลประโยชน์ส่วนตัว หลายคนกลับละเลยคุณธรรมเหล่านี้ ทำให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการทำงานและดำเนินชีวิต

ประการที่สอง คือ ปัญหาความไม่ซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและคู่ค้า เช่น การโฆษณาเกินจริง การขายสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ หรือเอาเปรียบทางธุรกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความไว้วางใจและภาพลักษณ์ขององค์กร

ประการที่สาม คือ การละเลยคุณธรรมต่อสังคม หลายธุรกิจมุ่งแสวงหากำไรโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ไม่สร้างโอกาสจ้างงานหรือมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำและลดความเข้มแข็งของสังคม

ประการสุดท้าย คือ ปัญหาการดูแลสิ่งแวดล้อม แม้จะมีการพูดถึงความยั่งยืน แต่ในทางปฏิบัติยังพบการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและขาดความรับผิดชอบต่อมลภาวะ ซึ่งกระทบต่อทั้งธรรมชาติและคุณภาพชีวิตในระยะยาว

ปัญหาการขาดคุณธรรมทั้งในระดับบุคคล องค์กร และสังคม เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการขาดความซื่อสัตย์ ขาดวินัยในการทำงาน การละเลยความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและคู่ค้า การเพิกเฉยต่อผลประโยชน์ของสังคม รวมถึงการมองข้ามความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

ปัญหานี้สามารถบรรเทาและแก้ไขได้ หากนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ โดยเฉพาะ การแก้ปัญหของผู้ประกอบการสังคม โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการประกอบการสังคมเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้การดำเนินงานมีความสมดุลระหว่างความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจและความสุขที่ยั่งยืน

หลักธรรมสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการประกอบธุรกิจ ได้แก่ หลักพรวาจาธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงานและเป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินชีวิต ทั้งการอยู่ร่วมกันเป็นแบบครอบครัว หรือ การอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินชีวิตในสังคมคนหมู่มาก

เพื่อการบริหารจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อประโยชน์สุขแห่งหมู่คณะ พรวาจาธรรม เป็นหลักคำสอนที่พระพุทธองค์แสดงไว้ เพื่อให้สาวกผู้ปฏิบัติงานได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนั้น พระพุทธองค์จึงวางหลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การดำเนินธุรกิจในฐานะผู้ประกอบการทางสังคม ซึ่งเป็นการดำเนินธุรกิจที่มุ่งผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์เพื่อกลับคืนสู่สังคมทั้งหมด ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปแบบการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาสິงแวดล้อม โดยผู้ประกอบการสังคมจะต้องผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งผลประโยชน์กับการช่วยเหลือสังคม โดยยึดเอาผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กร และนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมที่ยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิดผู้ประกอบการสังคม ศึกษาคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคม ว่าผู้ประกอบการสังคม จะต้องมีความสำคัญในการประกอบธุรกิจอย่างไรบ้าง คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคม กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอนาทใหญ่ จังหวัดสงขลา ที่เป็นคุณลักษณะเด่นและมีส่วนช่วยผลักดันให้การดำเนินธุรกิจในฐานะของผู้ประกอบการสังคมในอำเภอนาทใหญ่ จังหวัดสงขลา ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการผู้ประกอบการสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอนาทใหญ่ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอนาทใหญ่ จังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอนาทใหญ่ จังหวัดสงขลา มีแนวคิด (Concepts) และ ทฤษฎี (Theories) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคม คือ บุคคลที่ริเริ่มและบริหารจัดการธุรกิจหรือกิจกรรมเพื่อสร้างมูลค่าใหม่ โดยรับความเสี่ยงทางธุรกิจและมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างผลกำไรหรือผลกระทบเชิงบวกในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจ แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการได้พัฒนา

มาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมมิติที่หลากหลาย ตั้งแต่บทบาทในระบบเศรษฐกิจจนถึงคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้ประกอบการ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมตามกระบวนทรรศน์ทางปรัชญา กระบวนทรรศน์ทางปรัชญาช่วยให้การวิจัยผู้ประกอบการสังคมมีความหลากหลายและลึกซึ้ง โดยหลีกเลี่ยง traps เช่น การมุ่งเน้น individual-opportunity nexus ที่ละเลยบริบทสังคม นัยยะคือนักวิจัยควรเลือก paradigm ที่ match กับคำถาม เช่น positivism สำหรับการวัดผลกระทบ และ critical theory สำหรับการวิพากษ์สังคม การทบทวนนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการผสมมุมมองทางปรัชญาเพื่อพัฒนางานวิจัยในอนาคต โดยเฉพาะในบริบทไทยที่เน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนและการแก้ปัญหาสังคมผ่านนวัตกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมตามแนวทางพระพุทธศาสนา นับว่า มีรากฐานอยู่ในคำสอนทางพระธรรมวินัย ซึ่งเน้นให้มนุษย์พัฒนาตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผ่านการฝึกฝนภายในตน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคม พบว่า เดวิด บอร์นสไตน์ (2547) ได้กล่าวว่า ผู้ประกอบการสังคม (How to change the world) เป็นบุคคลที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาสังคมอย่างยั่งยืน พวกเขาไม่ใช่แค่นักธุรกิจ แต่คือผู้ที่มุ่งมั่นสร้างผลกระทบทางสังคมในระดับลึกและกว้าง ในโลกที่เต็มไปด้วยปัญหาซับซ้อนและความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโลกอาจฟังดูเป็นภารกิจที่ไกลเกินเอื้อมสำหรับใครหลายคน ทว่า เดวิด บอร์นสไตน์ (David Bornstein) นักเขียนและนักข่าวผู้สนใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงโลกนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ หากเริ่มต้นจากผู้ที่กำลังคิด กล้าทำ และยืนหยัดเพื่อผู้อื่นอย่างไม่ย่อท้อ เขาได้นำเสนอแนวคิดนี้ไว้อย่างชัดเจนในหนังสือเล่มสำคัญ How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas ซึ่งได้กลายเป็นงานเขียนคลาสสิกในแวดวงการพัฒนาสังคมและผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Social Entrepreneurship)

พัทธนันท์ พาป้อ และ ปพิชญา พรหมกันธา (2567) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน “เมดูซา ของขวัญจากสายน้ำ” บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน “เมดูซาของขวัญจากสายน้ำ” วิเคราะห์และและตีความหมายจากแนวคิดหลักของวรรณกรรม โดยใช้คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการเป็นเกณฑ์ใน

การวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเยาวชน “เมดูซา...ของขวัญจากสายน้ำ” ปรากฏคุณธรรมพื้นฐานทั้ง 8 ประการ ประกอบด้วย ความมีน้ำใจ ความสามัคคี ความมีวินัย ความสุภาพ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความประหยัด และความสะอาด ตามลำดับ

สรุปได้ว่า จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง วิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคัมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึง คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคัม ผู้ประกอบการสังคัมคือ ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์คืนกลับสู่สังคัมทั้งหมด ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาสິงแวดล้อม โดยผู้ประกอบการสังคัมจะต้องผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์กับการช่วยเหลือสังคัม โดยยึดผลประโยชน์ของสังคัมเป็นพันธกิจหลักขององค์กร และนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคัมอย่างยั่งยืน หลักคุณธรรมพื้นฐานเป็นเครื่องมือหรือหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เข้มแข็ง เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคัม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ จึงมีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ดังเช่น ประเด็นดังต่อไปนี้ คือ 1) มุมมองแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคัมเพื่อการพัฒนา 2) คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคัมในการพัฒนา 3) คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคัมเพื่อการสร้างรูปแบบการพัฒนา ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research)

แหล่งข้อมูล

1. เชิงเอกสาร ขอบเขตเนื้อหา ศึกษาเอกสารปฐมภูมิ (Primary source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ชาวบ้านในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ในฐานะผู้ประกอบการสังคม โดยแบ่งเป็น กลุ่มผู้บริหารผู้ประกอบการสังคม 6 คน กลุ่มผู้ประกอบการสังคมชุมชนตลาดน้ำคลองแห 5 คน กลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้บริโภค 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดซึ่งได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา 2) หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 3) วิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา เพลงเรือแหลมโพธิ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกันทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา 2. เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 3. เพื่อวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา โดยการนำข้อมูลที่ได้เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลจากเอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือวิทยานិพนธ์ วารสาร และสัมภาษณ์ชาวบ้านในฐานะผู้ประกอบการสังคม ในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา มาวิเคราะห์เรียบเรียง โดยมุ่งตอบโจทย์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และสรุปความคิดเห็นข้อเสนอแนะของผู้วิจัย เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ แต่ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเป็นผลประโยชน์ที่กลับคืนสู่สังคม ซึ่งอยู่ในรูปการจ้างงาน การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มโอกาส การรักษาสິงแวดล้อม โดยผู้ประกอบการสังคมจะต้องผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์กับการช่วยเหลือสังคมโดยยึดผลประโยชน์ของสังคมเป็นพันธกิจหลักขององค์กรและนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมแบบยั่งยืน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี ความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดลอม ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข และการหลุดพ้นจากทุกข์ในที่สุด คือ หลักขรรยาวาสธรรม 4 หมายถึง หลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงาน และเป็นเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินชีวิต ทั้งการอยู่ร่วมกันเป็นแบบครอบครัว หรือ การอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ สัจจะ คือ ความรับผิดชอบ ทมะ คือ การฝึกฝนตนเอง และข่มใจตนเอง ทางด้านต่าง ๆ ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น หรือมีอุปสรรคเกิดขึ้น จาคะ คือ การสละแบ่งปันสิ่งของของตนให้คนอื่น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาสังคมให้เจริญงอกงามอย่างยั่งยืนนั้น ปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การมีประชากรที่มีคุณธรรมประจำใจ โดยเฉพาะคุณธรรมพื้นฐานซึ่งเป็นหลักแห่งความดีที่เป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนบุคคล ความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม คุณธรรมพื้นฐานจึงมิใช่เพียงเรื่องของศีลธรรมส่วนบุคคลเท่านั้น หากยังเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญต่อการสร้างสรรค์สังคมที่สงบสุข มีระเบียบ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยรวม โดยทั่วไปแล้ว คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือความประพฤติที่แสดงออกถึงความดี ความถูกต้อง และความเหมาะสม อันเป็นที่ยอมรับของสังคม ในการเป็นผู้ประกอบการสังคม จะต้องต้องเริ่มจากวิธีคิด ที่เป็นวิธีคิดเพื่อสังคมเป็นสำคัญ ไม่มองไปที่ผล

กำไรเชิงธุรกิจ เชิงการเงินเพียงอย่างเดียว แต่มองไปที่การมุ่งสร้างประโยชน์ให้กับสังคม เป็นการช่วยเหลือสังคม ได้แก่ การระดมทุนไว้ในชุมชนในรูปแบบของเงินทุนออมทรัพย์ การสร้างกองทุนหมุนเวียนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบ เพิ่มการสร้างงาน หรือการจ้างงานขึ้นในชุมชน การเพิ่มผลผลิตให้กับสินค้าเดิม การเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ การลดส่วนเหลือใช้ที่อาจก่อให้เกิดมลภาวะขึ้นในชุมชน และการรักษาสิ่งแวดล้อม ในการนำเอาหลักธรรมพื้นฐานมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้ประกอบการสังคม ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ (1) คุณธรรมส่วนตัว มีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีวินัย ตรงต่อเวลา (2) คุณธรรมต่อลูกค้า และคู่ค้า มีความซื่อสัตย์จริงใจ สินค้ามีคุณภาพ (3) คุณธรรมต่อสังคม เกิดการจ้างงาน สังคมส่วนรวมได้รับประโยชน์ และ (4) ส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ประหยัดทรัพยากร ปลอดภัย

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยสรุปว่า แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการสังคมในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลำดวน จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการในชุมชนตลาดน้ำคลองแห มีลักษณะเด่น คือ การดำเนินธุรกิจที่มุ่งหวังผลประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกัน ผลประโยชน์เหล่านั้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงตัวผู้ประกอบการเอง แต่ยังกลับคืนสู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสร้างงานและจ้างแรงงานในท้องถิ่น การเพิ่มผลผลิตและโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน การสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะ และการรักษาสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการสังคมในลักษณะนี้จึงเป็นตัวอย่างของการผสมผสานระหว่างธุรกิจที่มุ่งหวังผลกำไรและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยยึดผลประโยชน์ของชุมชนและส่วนรวมเป็นพันธกิจหลักขององค์กร การดำเนินงานเช่นนี้ไม่เพียงสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่ผู้ประกอบการ แต่ยังนำไปสู่การพัฒนาผู้ประกอบการสังคมอย่างยั่งยืน เพราะความสำเร็จทางธุรกิจถูกเชื่อมโยงกับการสร้างคุณค่าให้กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับในเชิงทฤษฎีและแนวปฏิบัติ การผสมผสานระหว่างผลประโยชน์เชิงธุรกิจและประโยชน์ต่อสังคมนี้สอดคล้องกับแนวคิด Social Entrepreneurship ซึ่งเน้นการใช้ทรัพยากรทางธุรกิจในการแก้ไขปัญหาสังคมและสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน (Dees, 2001) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลัก จาคะ และ สัจจะ ของพระพุทธศาสนา ที่ผู้ประกอบการต้องมีความซื่อสัตย์ ขยัน และพร้อมสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สรุปได้ว่า แนวคิดผู้ประกอบการสังคมในตลาดน้ำคลองแหสะท้อนการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางธุรกิจและการตอบแทนสังคม

อย่างยั่งยืน เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการประยุกต์หลักคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินกิจการอย่างเป็นรูปธรรม

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยสรุปว่า หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมนิคัมมิกัรทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการสังคมนิคัลอนน้ำคลองแหดำเนินกิจการด้วยคุณธรรมพื้นฐานหลายประการที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) เช่น ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความเสียสละ ความสามัคคี และความรับผิดชอบต่อสังคมนิคและสิ่งแวดล้อม คุณธรรมเหล่านี้สอดคล้องกับ หลักฆราวาสธรรม 4 (ส.ส. (ไทย) 15/845/298 ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ดังนี้ สัจจะ (ความรับผิดชอบต่อ) ผู้ประกอบการมีความซื่อสัตย์และตรงต่อคำมั่นสัญญา ทั้งต่อผู้บริโภค คู่ค้า และชุมชน แสดงถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส หมด (การฝึกฝนและข่มใจตนเอง) ผู้ประกอบการสามารถควบคุมตนเอง ฝึกวินัยในการทำงาน และยับยั้งพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจและสังคมนิค ชันติ (ความอดทนอดกลั้น) ผู้ประกอบการมีความอดทนต่อปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งการเผชิญกับความท้าทายในการบริหารงานและความต้องการของลูกค้า จาคะ (การสละและแบ่งปัน) ผู้ประกอบการมีความเต็มใจที่จะสละบางสิ่งเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น เช่น การสนับสนุนกิจกรรมชุมชน การสร้างงานให้ชาวบ้าน หรือการรักษาสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมเหล่านี้ไม่เพียงช่วยพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางจริยธรรม แต่ยังส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุขในสังคมนิค และสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชนโดยรวม การบูรณาการระหว่าง ผลประโยชน์ทางธุรกิจและหลักคุณธรรมเชิงสังคมนิค จึงสะท้อนถึงแนวคิดของผู้ประกอบการสังคมนิคที่มุ่งพัฒนาคนและสังคมนิคไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิจัยสรุปว่า หลักคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมนิคในชุมชนตลาดน้ำคลองแห อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสังคมนิคให้เจริญงอกงามอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีประชากรที่มีคุณธรรมพื้นฐานประจำใจ ซึ่งถือเป็นรากฐานของความดีในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคคล ความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมนิค คุณธรรมพื้นฐานจึงมิใช่เพียงเรื่องศีลธรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังสำคัญในการสร้างสังคมนิคที่สงบสุข มีระเบียบ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยรวม สำหรับผู้ประกอบการสังคมนิค การดำเนินธุรกิจไม่ได้มุ่ง

เพียงผลกำไรเชิงธุรกิจหรือการเงินเท่านั้น แต่ต้องผสมผสาน วิธีคิดเพื่อสังคมเป็นสำคัญ โดยมุ่งสร้างประโยชน์แก่ชุมชน เช่น การระดมทุนภายในชุมชนในรูปแบบเงินออมทรัพย์ การสร้างกองทุนหมุนเวียนเพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบ การเพิ่มการจ้างงานและโอกาสทางธุรกิจ การเพิ่มผลผลิตของสินค้าเดิม และการลดของเสียหรือมลพิษที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงการรักษาสิ่งแวดล้อม การนำ หลักคุณธรรมพื้นฐาน มาประยุกต์ใช้กับผู้ประกอบการสังคมสามารถจำแนกได้ 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ คุณธรรมส่วนตัว ผู้ประกอบการมีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีวินัย และตรงต่อเวลา คุณธรรมต่อลูกค้าและคู่ค้า ผู้ประกอบการมีความซื่อสัตย์ จริงใจ และคงคุณภาพสินค้าและบริการอย่างสม่ำเสมอ คุณธรรมต่อสังคม ผู้ประกอบการสร้างงานและมอบประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ผู้ประกอบการประหยัดทรัพยากรและลดมลพิษ เพื่อรักษาคุณภาพชีวิตในชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

สรุปการวิเคราะห์คุณธรรมทั้ง 4 ด้านและความสัมพันธ์กับขรรวาสธรรม 4

ด้านคุณธรรม

ด้านคุณธรรม	หลักคุณธรรม	ขรรวาสธรรม 4	ความลับพินธ์ / คำอธิบาย
คุณธรรมส่วนตัว	ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มีวินัย ตรงต่อเวลา	สัจจะ กบะ ขันติ	การรักษาคำพูด ฝึกวินัย และอดทนต่ออุปสรรค
คุณธรรมต่อลูกค้าและคู่ค้า	จริงใจ ซื่อสัตย์ สินค้ามีคุณภาพ	สัจจะ	การให้ข้อมูลตรงไปตรงมา รักษาคำสัญญา และอดทนต่อข้อร้องเรียน
คุณธรรมต่อสังคม	จ้างงาน สนับสนุน ชุมชน แบ่งปัน	จาคะ	การละส่วนตนเพื่อประโยชน์ของชุมชน และส่วนรวม
การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม	ลดของเสีย ประหยัดทรัพยากร ปกป้องมลพิษ	กมะ จาคะ	การฝึกตนให้ใช้ทรัพยากรอย่างมีวินัย และละความสละส่วนตนเพื่อสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ตารางนี้สรุป “ด้านคุณธรรม” ของผู้ประกอบการสังคมไว้ 4 ด้าน โดยเชื่อมโยงกับหลักปฏิบัติทางศีลธรรมและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นว่า คุณธรรมมิใช่เพียงพฤติกรรมภายนอก แต่เป็นรากฐานของจิตใจและแนวทางการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลต่อสังคมโดยรวม คือ ด้านคุณธรรมส่วนตน ยึดมั่นความซื่อสัตย์ มีวินัย และพูดจาสุภาพ สอดคล้องกับหลัก สัจจะ ทมะ ขันติ ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและควบคุมอารมณ์ได้ดี ด้านคุณธรรมต่อลูกค้า และคู่ค้า ซื่อสัตย์ โปร่งใส ไม่หลอกลวง สอดคล้องกับหลัก สัจจะ ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ด้านคุณธรรมต่อสังคม มีจิตสาธารณะ แบ่งปันและเสียสละ สอดคล้องกับหลัก จาคะ ช่วยสร้างความสามัคคีและความเกื้อกูลในชุมชน ด้านการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ประหยัดทรัพยากร ลดของเสียและมลพิษ สอดคล้องกับหลัก ทาน และจาคะ ช่วยรักษาความสมดุลของธรรมชาติ กล่าวโดยสรุป คุณธรรมทั้ง 4 ด้านนี้เป็นระบบเชื่อมโยงระหว่าง “การพัฒนาตน การประกอบอาชีพ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” โดยมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางกำกับ เมื่อผู้ประกอบการยึดถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์หลักคุณธรรมพื้นฐานเหล่านี้ทำให้ผู้ประกอบการสังคมไม่เพียงสร้างผลประโยชน์ทางธุรกิจ แต่ยังขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิด ฆราวาสธรรม 4 ซึ่งเน้นการฝึกฝนตนเอง การรับผิดชอบต่อผู้อื่น การอดทนต่ออุปสรรค และการสละเพื่อส่วนรวม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์** 1) ควรมีการศึกษาต่อยอดเพื่อพัฒนา กรอบแนวคิดหรือโมเดล “ผู้ประกอบการสังคมเชิงคุณธรรม” ที่อิงหลักพระพุทธศาสนา เพื่อใช้ในการส่งเสริมผู้ประกอบการในระดับประเทศ 2) สถาบันการศึกษาและหลักสูตรพัฒนาผู้ประกอบการควรบูรณาการหลักธรรม เช่น ฆราวาสธรรม 4 และหลักศีล 5 เข้าไปในการเรียนการสอน เพื่อสร้างผู้ประกอบการที่มีคุณธรรมควบคู่กับทักษะทางธุรกิจ 3) จากผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมด้านความซื่อสัตย์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการประกอบธุรกิจ จึงควรให้การอบรมสมาชิกในเรื่องดังกล่าวเป็นพิเศษ 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับคุณธรรมในการประกอบธุรกิจแก่ผู้ประกอบการ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคตข้อเสนอแนะ การ

วิจัยครั้งต่อไป ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อวัดระดับคุณธรรมของผู้ประกอบการในแต่ละมิติ และความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมกับความยั่งยืนของธุรกิจ 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณธรรมพื้นฐานของผู้ประกอบการสังคมในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท เพื่อพัฒนาแนวทางการสนับสนุนที่เหมาะสมกับบริบท 3) ควรมีการศึกษาเจาะลึกสำหรับกลุ่มที่ประสบความสำเร็จเพื่อการถอดบทเรียนที่ทรงคุณค่ามากยิ่งขึ้น 4) ควรมีการศึกษาในประเด็นดังกล่าวในวงกว้างมากยิ่งขึ้นเพื่อคุณค่าของงานวิจัย 5) ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพเพื่อการอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เดวิด บอร์นสตีन. (2547). How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas. นิวยอร์ก: สำนักพิมพ์ออกซ์ฟอร์ด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2553). การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร. นนทบุรี: บริษัท ไอดีซี พรีเมียร์ จำกัด.
- พัทธนันท์ พาบ่อ และ ปพิชญา พรหมกันธา. 2567. การวิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน “เมดูซา ของขวัญจากสายน้ำ”. วารสารวิชาการด้านการศึกษาและพัฒนามนุษย์, 8(1), 22–35.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานการศึกษาไทย: ความท้าทายและโอกาสของการศึกษาไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- Dees, J. G. (1998). The Meaning of Social Entrepreneurship. Duke University.